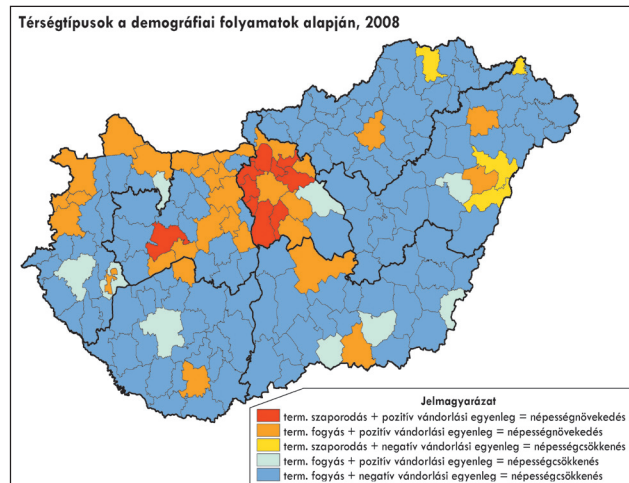

TERÜLETI FELZÁRKÓZÁS

A területi társadalmi különbségek a lakosság demográfiai helyzetében, életkörülményeiben, valamint a szociális és közműellátásban érhetők tetten.

Demográfia

2008. év végén Magyarország **össznépessége** 10 millió 31 ezer fő volt, mintegy 14,5 ezerrel kevesebb, mint egy évvel korábban. A legnagyobb népességcsökkenést Észak-Magyarország szenvedte el, ahol egy év során 1%-ot is meghaladó volt a fogyás. A régiók közül csak Közép-Magyarország és Nyugat-Dunántúl népessége nőtt 2008-ban, előbbi közel 1%-al, utóbbi minimális mértékben, 0,2 ezrelékkal. Közép-Dunántúl népessége kismértékben (0,15%-kal), a többi régió lakossága 0,6-0,8%-kal csökkent egy év alatt.

A születések és halálozások arányának az előző évekhez képest kedvezőbb alakulása miatt a **természetes fogyás** üteme némileg (0,4 ezrelékponttal) mérséklődött, 2008-ban 3,1 ezrelék volt. A halálozások száma a megyék mindegyikében meghaladta a születéseket. Békés megyében volt a legnagyobb a természetes fogyás (7,1 ezrelék), míg Pest megyében mindössze 0,2 ezrelékkal haladta meg a halálozások száma a születéseket. A születések és halálozások 31 ezer fős negatív egyenlegét a korábbi évekhez hasonlóan a nemzetközi vándorlás mérsékelte, így a tényleges népességfogyás ennek kevesebb, mint fele volt.

A **belföldi vándorlások egyenlege** változatlanul Pest megyében a legkedvezőbb (2008-ban +13,7‰). Budapesten a vándorlási veszteség folyamatos csökkenés után 2007-től már nyereségbe fordult át, és 2008-ban már +3,9‰ volt a vándorlási többlet. A legnagyobb arányban Pest megyéből, illetve az északkeleti országrészből (Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből) költöztek a fővárosba.

Életkörülmények

A foglalkoztatottság csökkenő szintje mellett a regisztrált álláskereső aránya az ország egészét tekintve növekedett, és 2008 év végére a 15-59 évesek körében elérte a 6,9%-ot, ami mintegy 0,4 százalékponttal több, mint 1 évvel korábban. A **munkanélküliségi ráta** Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Somogy, Hajdú-Bihar, és Nógrád megyében is elérte, illetve meghaladta a 10%-ot. A legsúlyosabb helyzetben levő kistérségek szinte kivétel nélkül a horvát, ukrán és kelet-szlovák határszakaszok mellett

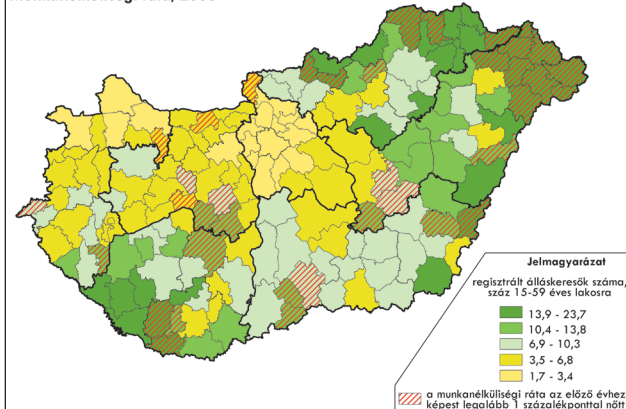
találhatók. Közülük hat kistérségben a ráta a 20% felett volt és ezekben az előző évhez képest is tovább növekedett a munkanélküliek aránya.

Az **egy lakosra jutó nettó jövedelmek** változását tekintve országosan 8,5% volt a nominális növekedés. A fejletlenebb régiókban a nettó jövedelmek növekedése kismértékben (0,7-1,5 százalékponttal) az országos átlag felett volt, míg a fejlettebb régiókban 0,8-1,2 százalékponttal elmaradt attól. A régiók közötti különbségek csökkentek, de továbbra is jelentősek. A fővárosban, a Dunaújvárosi és a Budaörsi kistérségekben 800 ezer forintot meghaladó volt az egy lakosra jutó nettó jövedelem, viszont az északkeleti Bodrogi, Csengeri, Baktalórántházai kistérségekben nem érte el a 400 ezer forintot sem.

A **lakásállomány** alakulása szoros összefüggésben van a jövedelmi, vagyoni helyzettel, az egyes térségek népességmegtartó képességével, prosperitásával. 2008-ban 36,1 ezer lakás épült az országban, hozzávetőleg ugyanannyi, mint az előző évben (36,2 ezer). 2008-ban a teljes lakásállomány kismértékben meghaladta a 4,3 milliót. Továbbra is Közép-Magyarországon épült a legtöbb új lakás, (17,9 ezer), amely az összes épített lakás 49,5%-a. Azonban míg a főváros agglomerációjához tartozó egyes kistérségekben (Dunakeszi, Ráckevei) és a nagyvárosok kistérségeiben (Győr, Nyíregyháza) egy év alatt több mint 1000 új lakás épült, néhány rurális kistérségben (Törökszentmiklósi, Bácsalmási, Mezőcsáti, Sellyei és Mezőkövácsházai) ez a szám 10 alatt maradt.

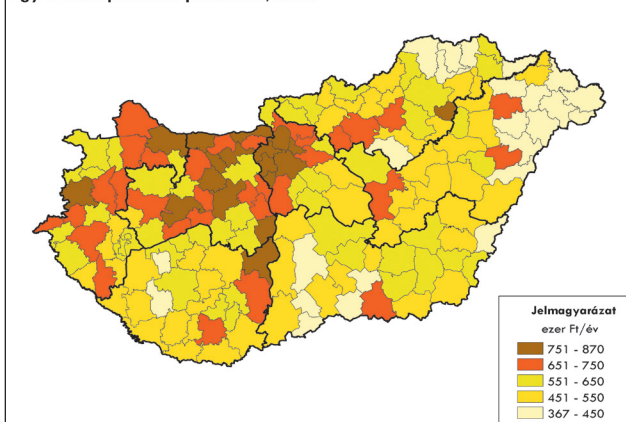
2008-ban országos átlagban a lakások 95%-a rendelkezett **vezeték ivóvízzel**, azonban Észak-Ma-

Munkanélküliségi ráta, 2008

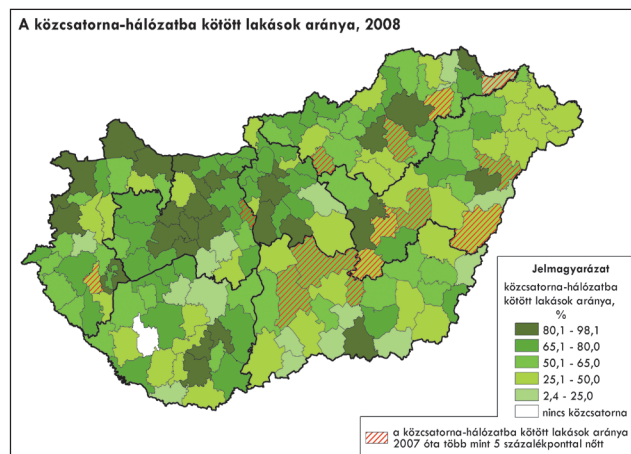
gyarország néhány leghátrányosabb helyzetű kistérségében, illetve egyes tanyás településszerkezetű dél-alföldi kistérségekben nem érte el a 80%-ot sem. A Mórahalomi kistérségben pedig mindössze 55,9% volt a vezetékes ivóvízhálózatra kötött lakások aránya.

Egy lakosra jutó nettó jövedelem, 2008

A közcsonna-hálózatba kötött lakások aránya 2008-ban 71,3% volt, ez az előző évinél 1,5 százalékponttal több. A legintenzívebb fejlődés a Dél-alföldi régióban történt, ahol 2,5 százalékponttal bővült a csatornázottság. Budapesten és néhány dunántúli kistérségben (Mosonmagyaróvári, Oroszlányi, Kőszegi, Veszprémi, Pécsi, Győri, Várpalotai, Sopron-Fertődi) a rákötött lakások aránya meghaladta a 90%-ot, ugyanakkor az Enyingi, Nagykátai, Kisteleki, Jánoshalmi, Bácsalmási kistérségben 10% alatt maradt, sőt, a Kadarkúti kistérség – az országban egyedüliként – 2008-ban sem rendelkezett még közcsonna-hálózattal.

A vezetékes **gázhálózatba kötött lakások aránya** 2008 év folyamán minimális mértékben, 76,3%-ról 76,5%-ra bővült. A rákötött lakások aránya a Közép-magyarországi régióban volt a legmagasabb (85,8%) és a Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb (60,4%). A gázhálózat jórészt kiépítetlen a Szigetvári és a Sellyei kistérségben, ahol a hálózatba kötött lakások aránya 20% alatt maradt.

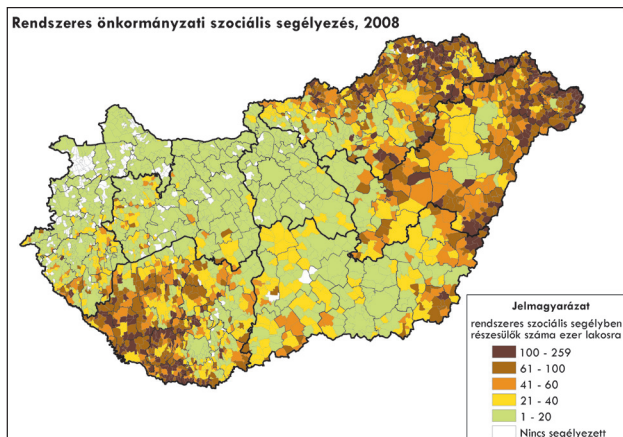
Társadalmi szolgáltatások

Az egészségügyi alapellátásban a **házi- és házi gyermekorvosok száma** 2008-ban az előző évhez képest országosan 37-tel nőtt, ami az összes orvos számát (6560) tekintve csekély változás. A praxisok száma minimális mértékben (7-tel illetve 3-mal) csökkent Nyugat- és Közép-Dunántúlon, míg a többi régióban 6-11-gyel nőtt. Az egy orvosra jutó lakosok száma országos átlagban 1529 volt, két észak-alföldi (Baktalórántházi, Hajdúhadházi) és néhány közép-magyarországi (Veresegyházi, Gödöllői, Monori) kistérségben viszont a kétezret is meghaladta. Ez a helyzet a fejletlenebb térségekben a betöltetlen álláshelyekkel, a főváros környékén pedig a gyors népességnövekedéssel és az egészségügyi szakellátó intézmények fővárosi és környéki területi koncentrációjával indokolható.

2008-ban nem folytatódott a 2007. év egészségügyi átalakításhoz kapcsolódó kórházi ágyszám-csökkentés, a kisebb korrekciók eredményeként az év során a **tízezer főre jutó kórházi ágyak száma** 0,5%-kal 70,8-re csökkent. A csökkenés elsődleges oka a fővárosi kórházak ágyszám-csökkenése, Budapesten az érték 113-ról 107,5-re csökkent. Igaz, az országos és regionális szerepkört egyaránt betöltő egészségügyi intézményei révén továbbra is Budapesten illetve a Közép-magyarországi régióban (75,0) a legmagasabb a tízezer főre jutó kórházi ágyak száma, míg a Dél-Alföldön csak 63,6 ágy jut ugyanennyi lakosra.

Az önkormányzatok által **rendszeres szociális segélyben részesítettek évi átlagos száma** 194 ezerről 213 ezerre nőtt 2007 és 2008 között, így

2008-ban már a népesség 2,1%-a részesült rendszeres szociális segélyben. Az ezer főre jutó segélyezetttek száma 19 kistérségben meghaladta a 70-et, a Sellyei, a Nagyatádi és Berettyóújfalui kistérség kivételével ezek mindegyike Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található. Az Abaúj-Hegyközi, a Bodrogi és az Encsi kistérségben az ezer főre jutó rendszeres szociális segélyben részesítettek száma meghaladta a százat. Az ország 30 településén volt több mint 200 fő az ezer főre jutó rendszeres szociális segélyben részesültek száma.

FENNTARTHATÓ TÉRSÉGFEJLŐDÉS

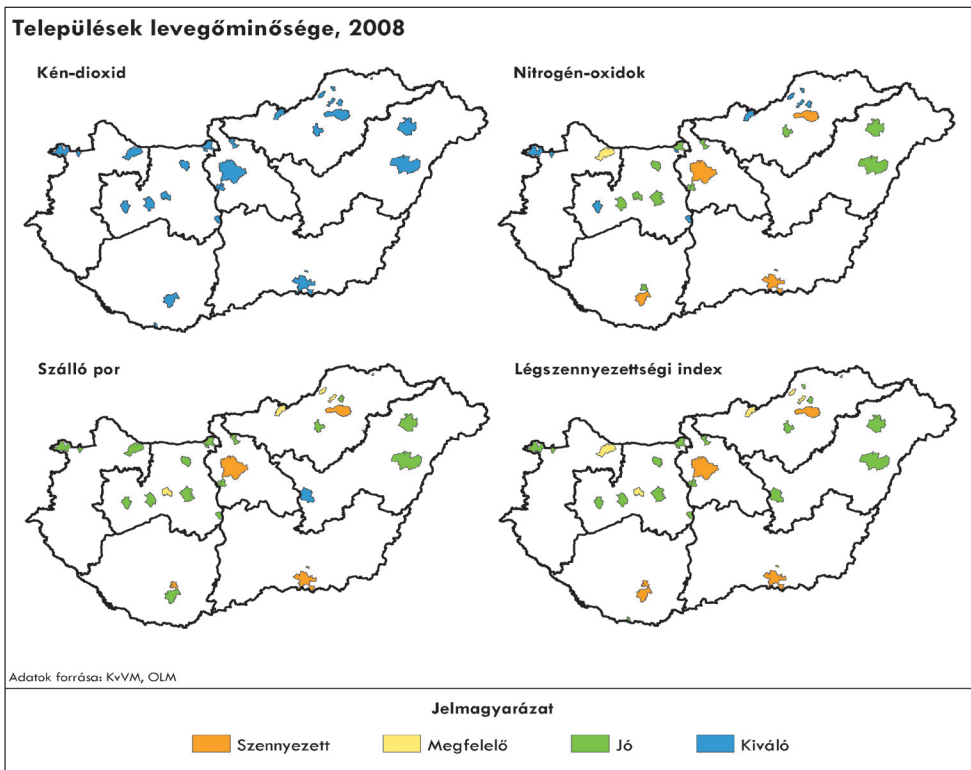
A fenntartható térségfejlődés célja, hogy a fejlődés a természeti és épített környezet értékeinek védelme mellett a lakosság életminőségének javulását és a mindezeket megalapozó gazdaság erőforrásainak kíméletes felhasználást is biztosítsa. Ennek az összetett célrendszernek teljesülését a kibocsátások, környezeti állapot és a környezeti kihívásokra adott válaszok ismeretében értékelhetjük.

Levegőminőség

A **pontszerű forrásból származó légszennyező-anyag-kibocsátás** 2008-ban is a nagyvárosokban, az iparosodott területeken és a fő közlekedési folyosók mentén volt a legmagasabb. Kiemelten terheltnek minősült a Kazincbarcikai, Óroszlányi, Ajkai és Székesfehérvári kistérség, a magas szennyezőanyag-kibocsátású iparágak, valamint a részben, vagy egészben széntüzelésű erőművek miatt. Kismértékben terheltek a rurális, periférikus helyzetű és alacsony ipari termeléssel rendelkező

kistérségek (pl. Abaúj-Hegyközi, Óriszentpéteri kistérség).

Az **összevont légszennyezettségi index** alapján 2008-ban 5 település levegője minősült szennyezettnek, amit főként az ülepedő por és a – nagyrészt közlekedési eredetű – nitrogén oxidok magas koncentrációja okozott. A települési kén-dioxid szennyezettség 2008-ban sem okozott jelentős problémát, az összes mérőállomás kiváló minősítéssel rendelkezett a kén-dioxid kibocsátás erős csökkenésének, a kéntelenített

üzemanyagok használatának és az erőművek füstgázmosó berendezéseinek köszönhetően.

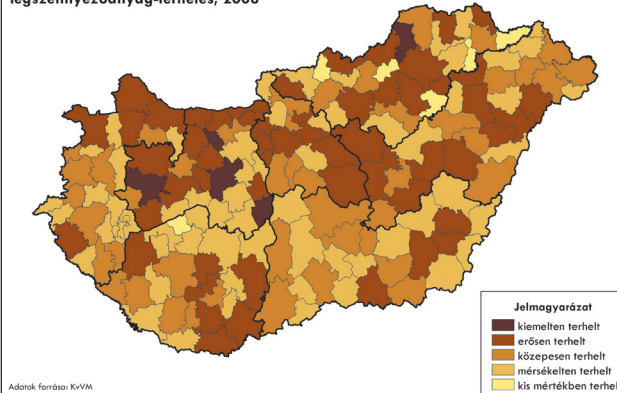
Vízminőség

A **Duna vízminősége** a biokémiai oxigénigény (BOI5) alapján valamivel jobb volt az országból távozáskor, mint érkezésekor. A teljes foszfor- és a teljes nitrogéntartalom és a háztartási szennyvízterhelésből eredő coliformszám ezzel szemben az alsó szakasz felé növekedett 2008-ban, és rosszabb értékkel hagyta el az országot, mint ahogyan belépett. A **Tisza**n szintén csökkent a BOI5 értéke az országba lépéstől, akár csak az összes nitrogéntartalom, a teljes foszfortartalom viszont a magyar-szerb határnál a belépési értéket jelentősen meghaladta. A szegedi szennyvíztisztító 2007-es rekonstrukciója óta az országból távozó víz coliformszám értéke csak kis mértékben haladja meg az országba érkezőt.

A szolgáltatott **ivóvíz minősége** az ország nagy részében az előírásoknak megfelelő. Azonban a lakosság mintegy negyede számára szolgáltatott ivóvíz határérték feletti bór, fluorid, nitrit, arzén vagy ammónium tartalmú. A lakosság további 7%-a a nagy vas- és/vagy mangántartalom miatt érintett. Az országos Ivóvízminőség-javító Program által érintett 873 településen viszont eddig mindössze a lakosság 10%-át érintő fejlesztések valósultak meg.

Az **egy főre jutó közsatornán elvezetett szennyvízkibocsátás** országos átlaga 2008-ban 54 m³/fő volt. A legfejlettebb ipari és városi térségeknél (a Dunántúl északi része, Budapest és agglomerációja, valamint a népesebb városok kistérségei), illetve a különösen sok vizet használó létesítményekkel rendelkező

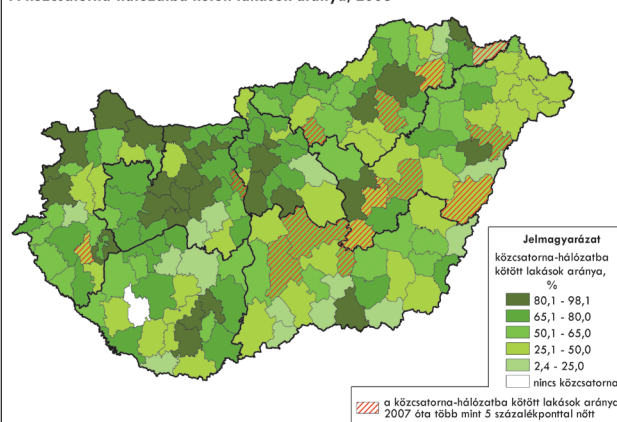
Pontszerű forrásból származó komplex légszennyezőanyag-terhelés, 2008

településeknél – mint például a hévízes fürdők települései – találni a legnagyobb mennyiségeket.

A **szennyvízkezelés** terén országosan a csatornahálózaton begyűjtött szennyvíz 36,7%-a került III. fokozatú tisztításra, 34,1%-a pedig biológiai tisztít-

A közsatorna-hálózatba kötött lakások aránya, 2008

tás után került kibocsátásra. A csatornahálózaton összegyűjtött és tisztítatlanul kibocsátott szennyvíz 2008-ban a korábbinál kevesebb helyen, 11 kistérségben fordult elő, aránya az összes csatornán összegyűjtött szennyvízhez képest 4,7% volt.

Hulladékgazdálkodás

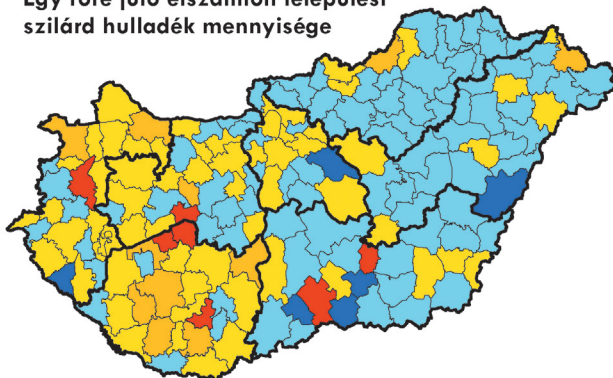
A **rendszeres hulladékgyűjtésbe vont lakások aránya** 2008-ban 92,3% volt. Az ország területén szinte mindenhol megoldott a kommunális szilárd hulladék rendszeres elszállítása, bár a tanyás településszerkezetű Kiskunságon lényegesen alacsonyabb a hulladékgyűjtésbe vont lakások aránya.

A korábban igen alacsony értékekkel rendelkező Tiszafüredi, Füzesabonyi, Berettyóújfalui és Püspökladányi kistérségek értékei a helyi és regionális hulladékgazdálkodási rendszerek kiépítésének, illetve fejlesztésének köszönhetően jelentősen javultak 2008-ra.

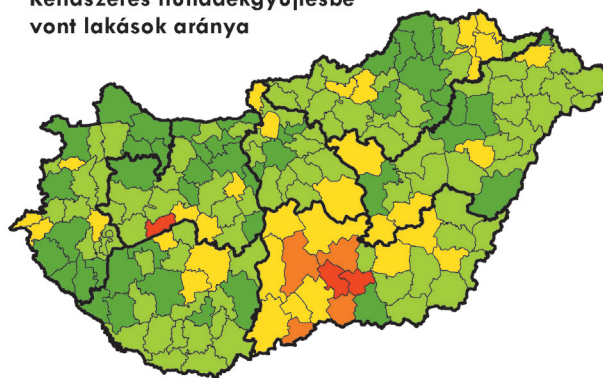
Az **egy főre jutó elszállított települési szilárd hulladék** mennyisége a Dunántúlon többnyire jóval az országos átlag (383,7 kg/fő) fölötti, a keleti országrészben viszont inkább az alatti. Kiemelkedő a nagyobb városok kistérségeinek, agglomerálódó térségeiknek, valamint a jelentős idegenforgalommal rendelkező kistérségeknél a hulladéktermelése.

Hulladékgazdálkodás, 2008

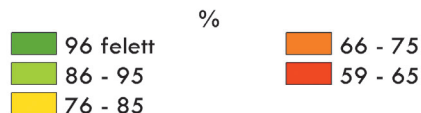
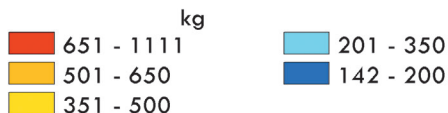
Egy főre jutó elszállított települési szilárd hulladék mennyisége

Rendszeres hulladékgyűjtésbe vont lakások aránya

Jelmagyarázat

Kármentesítés

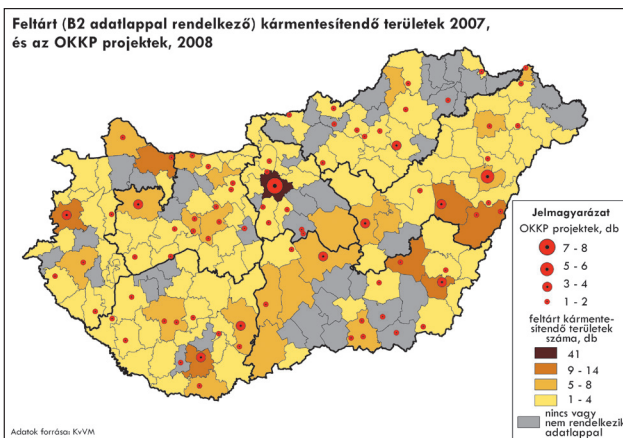
A kármentesítendő területek felmérése, a korábbi adatbázisok egységesítése és felülvizsgálata 2008-ban is folytatódott. A 2007-es állapot szerint összesen 459 db **felmért kármentesítendő területet** tartottak számon. A legtöbb a Budapesten található, de számossal rendelkezett még a Győri, Szombathelyi, Pécsi, Békéscsabai, Berettyóújfalui és Püspökladányi kistérség is.

Az **Országos Környezeti Kármentesítési Program** (OKKP), illetve annak Alprogramjai keretében 2008-ban összesen 121 kármentesítési projekt zajlott. A legtöbb, 51 db beavatkozás a Vasúti Alprogram keretében folyt, az üzemanyag-ellátó rendszerek korszerűsítéséhez kapcsolódóan. Szintén igen sok beavatkozást (26 db) tartalmazott a Honvédelmi Alprogram és 22 projekt zajlott a Vízügyi Alprogram keretében is.

Természetvédelem

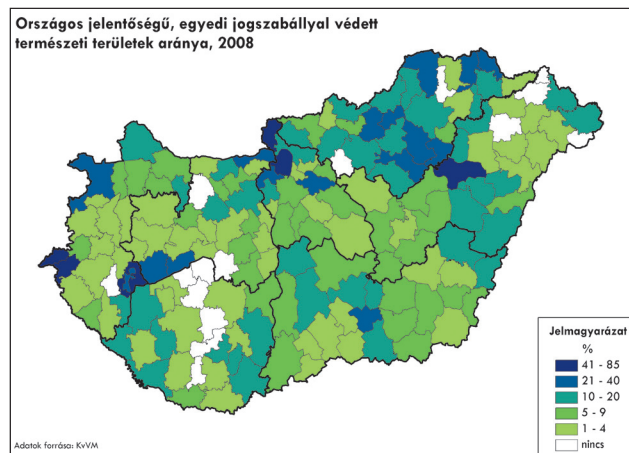
Az **országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek** száma 2008-ban 210 darab, összes nagysága pedig 847 ezer hektár volt, amely az ország területének 9,1%-át tette ki. Egy új védett területet (Bél-kő Természetvédelmi Terület) hoztak létre 97 hektáron, három korábban már létező védett területet pedig bővítettek, összesen 2 729 hektárral.

A nemzeti parkok területe meghaladta a 485 ezer hektárt (5,2%), a tájvédelmi körzeteké a 329 ezret (3,5%), a természetvédelmi területeké pedig a 32 ezret (0,4%). Az Őrszentpéteri, Szentgotthárdi, Szentendrei, Szobi, Hévízi és Balmazújvárosi kistérségben a

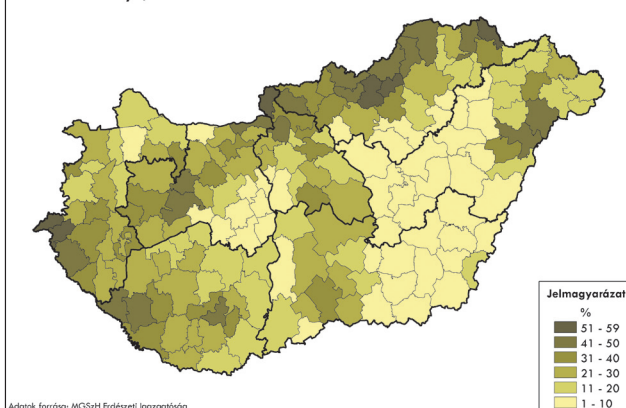

védett területek aránya több mint 40% volt. A Natura 2000 területek 2008-ban is az ország területének 21,2%-át érintették.

2008-ban a **Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó területek** hazai jegyzéke két új területtel

Erdőterület aránya, 2008

bővült. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóságához tartozó Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet 17 932 hektáros területe, valamint a Tótkomlós és Makó között elterülő, a Körös-Maros Nemzeti Parkhoz tartozó Montág-pusztá (2 203 ha) területe került be a Ramsari jegyzékbe. 2008-ban 3 hivatalosan kijelölt **natúrpark** volt Magyarországon, a Vértesi (35 838 ha), az Írottkő (20 119 ha) és a Sokoró-Pannontáj Natúrpark (62 670 ha).

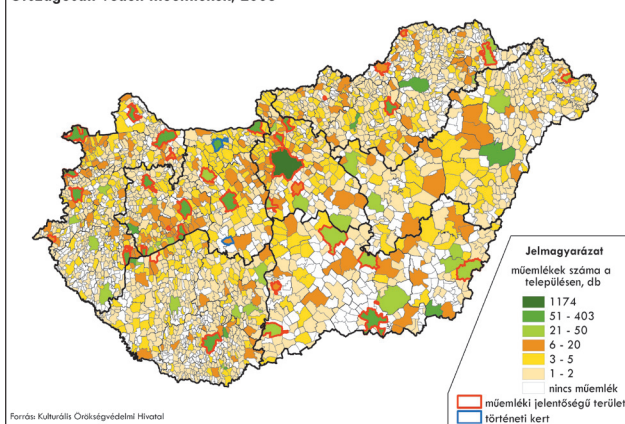
Az **erdőterületek aránya** évek óta folyamatosan emelkedve 2008-ra elérte az ország 20,5%-át. A legmagasabb az erdőborítottság a hegyvidéki területeken, valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a Homokhátság területén és a Dél-Dunántúlon. A Pétervásárai és a Szobi kistérségben az erdők aránya háromszorosa az országos átlagnak, ugyanakkor a szántóföldi termelésre alkalmasabb tiszántúli és mezőföldi területeken az erdősültség 10% alatti.

Kulturális örökség védelme

2008-ban a települések kétharmada, 2149 település rendelkezett az összesen mintegy 10 900 **országosan védett műemlékkel**, 39 műemléki jelentőségű területtel valamint 2 történeti kerttel. A műemlékkel nem rendelkező települések nagyobb arányban fordulnak elő az aprófalvas és tanyás térségekben, egyrészt az építmények alacsonyabb száma, másrészt a védelem költségessége miatt. Ezzel szemben történelmi városainkban a védett műemlékek száma meghaladja a százat (Sopron, Győr, Pécs, Kőszeg, Eger, Székesfehérvár, Esztergom, Veszprém, Szeged), Budapesten az ezret is.

A műemlék-állományhoz hasonlóan a **világörökség helyszínek** száma sem változott az előző évhez képest: továbbra is 8 UNESCO világörökség címmel rendelkező helyszín található Magyarországon, amelyek 52 települési önkormányzatot és 4 nemzeti parkot érintenek.

Országosan védett műemlékek, 2008

A múzeumlátogatások erős területi koncentrátságát mutatja, hogy az ország összes látogatásának 37,6%-a a főváros múzeumait érintette, Közép-Magyarországon pedig csak minden 6. látogató tekintette meg Pest megye – elsősorban Szentendre, Gödöllő és Visegrád – kiállításait. 1,3-1,3

millió fő látogatta Észak-Magyarország és Közép-Dunántúl múzeumait, míg az idegenforgalmi szempontból kevésbé preferált Észak-Alföldön csak a megyeszékhelyek kiállításait látogatták jelentősebb (40 ezer főt meghaladó) számban.

